

Gyakran Ismételt Kérdések

1. Kinek szükséges kutatásetikai engedélyt kérni a Karon futó összes kutatáshoz?

Amennyiben egy kutatás során kizárólag szakirodalom feldolgozására kerül sor, vagy szisztematikus összefoglaló tanulmány / metaanalízis készül, nem szükséges kutatásetikai engedély. Hasonlóképpen nyilvánosan elérhető anyagok – pl. honlapok tartalmi, nyilvános posztok – elemzéséhez sem szükséges kutatásetikai engedélyt kérni. Amennyiben azonban felmerül személyes adatokat (is) tartalmazó dokumentumok elemzése (pl. olyan történeti vagy levéltári dokumentumok, amelyek élő személyek nevét vagy egyéb személyes adatait is tartalmazzák), kutatásetikai kérelmet kell benyújtani.

A Bizottság tapasztalata szerint nemzetközi publikációkhoz, kutatási pályázatokhoz szükséges az engedély.

Az engedélyeztetés során nem minősül kutatásnak az oktatási tevékenységhez tartozó kutatómódszertani gyakorlatok (szemináriumok, terepgyakorlatok, gyűjtési gyakorlatok) keretében végzett, valamint a graduális képzés szakdolgozataihoz kapcsolódó hallgatói adatgyűjtő tevékenység. Ilyen esetekben tehát nem áll fenn előzetes engedélyeztetési kötelezettség.

2. Hallgatók kaphatnak-e kutatásetikai engedélyt kutatásukhoz?

Igen, kaphatnak. Viszont etikai engedélyt csak tudományos fokozattal rendelkező kutatónak adhatunk ki, így hallgatói kutatásokhoz a témavezető/vezető kutató nevében kell a hallgatónak az engedélyt igényelnie. Az engedélyen a vezető kutató neve alatt, mint résztvevő kutató szerepel a hallgató neve.

3. Lehet-e már folyó kutatáshoz engedélyt kérni?

Kutatásetikai engedélyt csak az adatgyűjtés vagy más, engedélyezhető tevékenység **megkezdése előtt** tud a Bizottság kiadni. Utólag nem adunk ki engedélyt. Egy már folyó kutatás részkutatásához viszont lehet engedélyt kérni.

4. Milyen átfutási idővel dolgozik a Bizottság?

Az engedélyek elsődleges bírálatát kb. 2 hónapos átfutási idővel tudjuk biztosítani. Decemberben nem fogadunk be engedélykérelmeket, júliusban és augusztusban pedig nem fogadunk és nem is adunk ki engedélyeket.

Amennyiben hiánypótlásra, további kiegészítő információkra is szükség van, az engedélyezéshez szükséges idő meghosszabbodhat. Ezt tekintetbe kell venni a tervezett kutatások időzítése folyamán.

A Bizottság havonta egyszer ülésezik, más napirendi pontok mellett ezen ülésen tárgyalja azokat az etikai kérelmeket is, amelyekkel kapcsolatban további eldöntendő kérdések merültek fel az elsődleges bírálat folyamán.

5. Mikor célszerű az engedélyt megkérni?

Amikor már készen áll az adatgyűjtő eszköz, de az adatgyűjtés még nem kezdődött el (legalább két hónappal a tervezett adatgyűjtés előtt).

6. Mi számít személyes adatnak?

Személyes adatnak minősül az azonosított vagy azonosítható természetes személyre („érintett”) vonatkozó bármely információ. Azonosítható az a természetes személy, aki közvetlen vagy közvetett módon, különösen valamely azonosító, például név, szám, helymeghatározó adat, online

KARI KUTATÁSTÁMOGATÓ
BIZOTTSÁG

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
Tel.: (36-1) 485-5200 / 5068
E-mail: kutatastamogatas@btk.elte.hu

FACULTY RESEARCH
SUPPORT COMMITTEE

H-1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
Phone: (36-1) 485-5200 / 5068
E-mail: kutatastamogatas@btk.elte.hu

azonosító (pl. NEPTUN azonosító); vagy a természetes személy testi, fiziológiai, genetikai, szellemi, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára vonatkozó egy, vagy több tényező alapján azonosítható. Önmagában nem számít tehát személyes adatnak a nem, az életkor (csak a pontos születési dátum), a lakóhely típusa (csak a pontos lakcím), a foglalkoztatás/beosztás típusa (csak ha pl. konkrét cég konkrét beosztásának megnevezésére kérdeznek rá). Amennyiben e-mailben vagy telefonon keresik fel az alanyokat, ezek a kapcsolattartási információk is személyes adatnak számítanak (és ezek tárolása adatkezelésnek minősül), továbbá személyes adatnak minősül a kép- és hangfelvétel önmagában is. Ha a vizsgálatvezetők e-mailben kérnek bármilyen adatot a résztvevőktől, akkor a kutatás lezárultával nekik kell arról is gondoskodni, hogy ezek az adatok/szenzitív levelezések törlésre kerüljenek. Át kell gondolni, hogy a névtelenül gyűjtött válaszokból azonosítható-e a személy (pl. ha tudjuk, hogy a résztvevő x. intézmény igazgatója, akkor hiába névtelen a kitöltés, a személy azonosítható – így a tájékoztatásban és az adatvédelemben is ennek megfelelően kell eljárni, vagyis bizalmasan kell kezelni az adatokat). Nyilvánosan elérhető és hozzáférhető adatok használata (pl. hivatalos, nyilvánosan megtalálható e-mail címek, közösségi médiában található nyilvános posztok, hozzászólások) esetében különös körültekintéssel kell eljárni, mert ezeknek a kezelése számos kutatásetikai kérdést felvet.

7. Milyen segítséget tud a Bizottság nyújtani az űrlap kitöltéséhez?

A Bizottság honlapján található egy MOOC kurzus a legfontosabb kutatásetikai tudnivalókról, illetve ugyanitt elhelyeztünk résztvevőknek szóló minta tájékoztatót és nyilatkozatot is. A minták nem űrlapok, hanem példaértékű dokumentumok, amelyeket megfelelően adaptálni kell az engedélyezni kért kutatás egyedi sajátosságaihoz. Az adatkezelési tájékoztatáshoz kérjük az általunk megadott formanyomtatványt használni.

8. Hol gyűjthetőek a személyes adatok?

Személyes adatokat nem lehet közös (pl. kutatócsoportos) fiókban – email címen, felhő-tárhelyen stb. – gyűjteni, hanem csak a témavezető(k) vagy a megnevezett adatfeldolgozó egyéni fiókjában, adathordozóin. Bármilyen rendszerben a kutatási adatoktól elkülönítve gyűlhet a személyes adat (álnevesített adatkezelés), amelyhez csak az adatkezelési nyilatkozatban nevesített adatkezelőnek/adatfeldolgozónak lehet hozzáférése. Anonim kutatási adatokat továbbra is lehet a

KARI KUTATÁSTÁMOGATÓ
BIZOTTSÁG

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
Tel.: (36-1) 485-5200 / 5068
E-mail: kutatastamogatas@btk.elte.hu

FACULTY RESEARCH
SUPPORT COMMITTEE

H-1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
Phone: (36-1) 485-5200 / 5068
E-mail: kutatastamogatas@btk.elte.hu

megosztott fiókokban gyűjteni. Felhívjuk a figyelmet, hogy az anonim adatgyűjtés nem egyenlő az álnevesített adatkezeléssel: az anonim adatkezelés esetében semmilyen személyes adatot, kapcsolattartási információt nem gyűjtünk és tárolunk, tehát a kutatásban résztvevők adatai utólag nem azonosíthatók.

9. Milyen tájékoztatást kell adni a kutatásban résztvevőknek?

A kutatásban való részvételhez való hozzájárulást a kutatással kapcsolatos tájékoztatásnak kell megelőznie. Amennyiben a kutatás során személyes adatok kezelésére is sor kerül, emellett adatkezelési tájékoztatásra is szükség van. A két tájékoztatót külön kell választani. Az adatkezelési tájékoztatóhoz formanyomtatványt kínálunk; kérjük ezt használni. A részvételi tájékoztatóhoz mintákat kínálunk, amelyeket az adott kutatás jellegzetességeihez adaptálni szükséges.

10. Milyen adatokat kell megadni az adatvédelmi tájékoztató dokumentumban?

Az adatvédelmi tájékoztató formanyomtatványt ki kell egészíteni az alábbi adatokkal: fel kell sorolni az összes, a kutatás során gyűjtött és kezelt adatot (pl. név, e-mail cím, hangfelvétel stb.). Amennyiben csak az ELTE BTK-n belül kerülnek kezelésre az adatok, akkor elegendő ott feltüntetni a kapcsolattartó nevét és elérhetőségét (tipikusan a kutatásvezető nevét), és az adatfeldolgozónál csak azt kell megadnia, hogy milyen szoftvert, platformot használ az adatok gyűjtéséhez/tárolásához, illetve azt, ha az adatok feldolgozását esetleg egy, a szervezettől független, külső adatfeldolgozó végzi, aki kizárólag az adatkezelő megbízásából kezeli a személyes adatokat.

A tájékoztatóban azt is meg kell adni, hogy milyen platformot, programot, applikációt használ a személyes adatok összegyűjtésére és/vagy tárolására (pl. Qualtrics, MsTeams, Zoom, stb.).

11. Hol kaphatok további tájékoztatást az adatkezeléssel/adatvédelemmel kapcsolatban?

KARI KUTATÁSTÁMOGATÓ
BIZOTTSÁG

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
Tel.: (36-1) 485-5200 / 5068
E-mail: kutatastamogatas@btk.elte.hu

FACULTY RESEARCH
SUPPORT COMMITTEE

H-1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
Phone: (36-1) 485-5200 / 5068
E-mail: kutatastamogatas@btk.elte.hu

Adatkezeléssel/adatvédelemmel kapcsolatos további tájékozódáshoz ajánljuk az ELTE Adatvédelmi Iroda honlapját: <https://adatvedelem.elte.hu/> (alapfogalmak, segédanyagok: <https://adatvedelem.elte.hu/adatvedelemrol-kozerthetoen>). Konkrét kutatással kapcsolatban tájékoztatás, szakmai tanácsadás kérhető dr. Csibra Klárától, az ELTE adatvédelmi tisztviselőjétől emailben: adatvedelem@elte.hu

12. Mire kell figyelni, ha ösztöndíjként kreditet/kurzuspontot alkalmaz egy kutatásban?

A kérelmezőnek fontos tisztáznia, hogy kurzuson való terjesztés esetében a részvétel megtagadása nem érintheti-e hátrányosan a hallgatót (pl. a kutatásban való részvétel nélkül is tud-e számára megfelelő jegyet szerezni; kutatásban való részvétellel kapcsolatos kurzusnál más kutatások közül is tud-e megfelelő mértékben válogatni a jegyszerzéshez). A részvétel megtagadása miatt a hallgatót semmilyen formában nem érheti hátrány és/vagy negatív megkülönböztetés. A hallgatói résztvevők esetében ugyanazok az etikai elvek (tájékoztatás, beleegyezés stb.) érvényesítendőek, mint bármely más résztvevő esetében.

13. Végezhető-e más országban is nem anonim adatfelvétel?

A Bizottság részben vagy egészen külföldi helyszínen végzett kutatások esetében a következőkre hívja fel a figyelmet. A kutatás külföldi helyszíne, külföldi kutatási alanyai esetén más ország(ok) jogi szabályozása is irányadó, és a magyarországi szabályozástól akár jelentősen eltérhet; más egyetemmel, kutatóintézménnyel együtt vagy ezen intézmények keretében folytatott kutatás esetén e másik intézmény(ek) kutatásetikai szabályai is irányadóak; relevánsak továbbá a külföldi szakmai szervezetek kutatásetikai szabályzatai, irányelvei is. A kutatásvezető felelőssége ezekről tájékozódni, és a vonatkozó magyarországi és ELTE-s szabályozás mellett ezek betartásáról is gondoskodni. Ebben az esetben is a kutatási téma jellege (nem szenzitív vs. szenzitív) erősen meghatározó lehet. Azon vizsgálatok esetében, amelyeket az ELTE BTK minősített oktatója vezet, ám maga a vizsgálat (részben vagy egészben) nem Magyarországon kerül lefolytatásra, törekedni kell az érintett ország(ok) területileg illetékes etikai bizottságától engedély beszerzésére.

14. Milyen információknak kell benne lenniük a kutatásban való részvételtől szóló tájékoztatóban és beleegyező nyilatkozatban?

Az alábbi információknak mindenképpen szerepelniük kell a szövegben: a kutatás vezetőjének neve és e-mail-es elérhetősége (btk-s e-mail cím), a kutatás célja, a kutatást lebonyolító (kísérletvezető) neve, az adatkezelő személyek köre, a vizsgálat módja (rövid leírás, pl. kérdőív kitöltés valamely eszközökkel és módon, képek értékelése megadott szempontok alapján valamely eszközökkel és módon, hangfelvétel készítése valamely eszközökkel és módon stb.), az adatgyűjtés módja (álnevesítés), a gyűjtött adatok köre, kezelésük pontos időtartama és felhasználása (pl. tudományos publikációkban, oktatási anyagban), illetve helye (pl. jelszóval védett meghajtó), a vizsgálat hossza, jár vagy nem jár díjazás vagy más ellenszolgáltatás, a vizsgálatban történő önkéntes részvétel megemlítése, visszalépés/megszakítás korlátlan és következmények nélküli lehetőségének említése. A kutatásban való részvételtől szóló tájékoztatóhoz és beleegyező nyilatkozathoz a Bizottság honlapján mintákat kínálunk.

15. Milyen információ legyen benne mindenképpen a toborzó szövegben?

A toborzóban is már fel kell tüntetni az intézményt, ahol a kutatás zajlik, de kérdőíves, anonim kutatás esetében nem kötelező a toborzóba írt e-mail cím, hiszen a link elvezet a tájékoztató és beleegyező nyilatkozathoz, amelyben szerepel a kutatásvezető elérhetősége. Kvalitatív vagy offline kutatásoknál értelemszerűen fontos megadni hivatalos kontakt e-mail cím(ek)et már a toborzóban is, ugyanakkor ennek nem kell személyre szólónak lennie, lehet közös kutatócsoportos elérhetőség is (elte-s végződéssel).

16. Mit kell tennem akkor, ha a múlt társadalmainak emberi maradványain kívánok kutatásokat végezni?

A Kérelem következő pontjait kell kötelezően kitölteni: 1–13. pont, 16–17. pont, valamint a 38.6. pont.

A többi kérdésre is kell választ adni – vagy a „nem” megjelölésével vagy pedig a „nem releváns” beírásával.

17. Adatgyűjtés oktatási helyzetben

Mi a teendő akkor, ha a tervezett vizsgálatom egy egyetemi kurzushoz vagy általánosságban az egyetemi oktatási folyamathoz kapcsolódik, illetve a tervezett vizsgálat résztvevői egyetemi hallgatók vagy egyetemi oktatók, kutatók?

Az egyetemi kutatók által végzett kutatások esetében gyakran előfordul, hogy a vizsgálatba bevonni kívánt résztvevők az egyetem hallgatói, vagy közvetett/közvetlen kollégák. Etikai szempontból ezek a helyzetek sok problémát vetnek fel, és a kérelem beadásakor a kérelmezőnek arról szükséges számot adnia, hogy ezeket az etikai kérdéseket felismerte és mérlegelte, illetve arról, hogy milyen stratégiát dolgozott ki arra, hogy a lehetséges problémákat kezelje. Ehhez az alábbiakban adunk pár szempontot, amelyet a kutatás tervezésekor érdemes megfontolni, és a kérelemben részletezni.

1. Hogyan biztosítható a beleegyezés befolyásmentessége?

Az oktató és a hallgató, illetve a vezető beosztású vagy szenior oktató-kutató és a beosztott, illetve fiatalabb oktató-kutató között hierarchizált, adott esetben függelmi viszony áll fenn. Ennek következtében az oktató bármely kérése a hallgató felé (illetve a felettes/szenior kérése a beosztott/fiatalabb kolléga felé) nem vagy nehezen visszautasíthatónak tűnhet a címzett részéről. Nagyon fontos azonban, hogy a résztvevőnek a vizsgálatba való beleegyezése minden esetben kényszerítéstől mentes és önkéntes kell, hogy legyen, tehát biztosítani kell, hogy a hallgató és oktató, illetve a felettes/szenior és beosztott/fiatalabb kolléga közötti aszimmetrikus viszony ne hasson kényszerítően. Ez a kutató feladata. Elérhető ez? Ha igen, hogyan éri el ezt a kérelmező kutató? Ha nem, és a problémára a kérelmezőnek nincs javaslata, az etikai bizottság nem tudja támogatni a kérelmet.

2. Jár kompenzáció a vizsgálatban való részvételért? Függ-e bármilyen formában a kutatásban való részvételtől az egyetemi előmenetel (pl. jegyszerzés, kurzusteljesítés)?

Kézenfekvőnek tűnik, hogy a kutatásban való részvételért járó kompenzáció egyetemi hallgatók esetében az egyes kurzusok teljesítésében jelenjen meg valamilyen formában (pl. pontok, kredit,

KARI KUTATÁSTÁMOGATÓ
BIZOTTSÁG

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
Tel.: (36-1) 485-5200 / 5068
E-mail: kutatastamogatas@btk.elte.hu

FACULTY RESEARCH
SUPPORT COMMITTEE

H-1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
Phone: (36-1) 485-5200 / 5068
E-mail: kutatastamogatas@btk.elte.hu

érdemjegy). Ez azonban számos etikai kérdést felvet, amelyeknek a felismerése és kezelése a kutató feladata. Hogyan biztosítja, hogy az egyetemi előmenetelüket illetően a kutatásban résztvevő hallgatók ne kerüljenek előnybe, illetve a részvételt megtagadó hallgatók ne kerüljenek hátrányba azokhoz képest, akik részt vesznek?

Például: A részvételt megtagadó hallgatók hogyan tudják ugyanazt a pontszámot/érdemjegyet megszerezni, amit a részvételt vállalt hallgatók? A részvételt megtagadó hallgatók hogyan tudják elvégezni a kurzust és így is maximálisan teljesíteni a kurzusteljesítés feltételeit (értsd: pl. jeles érdemjegyet szerezni)? Ha az előbbiek nem lehetségesek, hogyan biztosítja a kutató, hogy a hallgató felvehessen egy olyan kurzust, ahol a teljesítési kritériumrendszernek nem része a kutatásban való részvétel? Ha a részvételi felkérés csak egy típusú hallgatónak szól (pl. nők, szemüveget viselők stb.) hogyan biztosítja a kutató a többi hallgató számára is a kompenzációként ígért megszerezhető előnyök (pl. plusz pontok) elérésének lehetőségét?

Általánosságban a bizottság nem támogatja azt, hogy a hallgató egyetemi előmenetele akármekkora mértékben is függessen bármely kutatásban való részvételtől, mert ilyen esetekben legalább a részvételhez adott befolyástól mentes és önkéntes beleegyezés kritériuma sérül.

Azokban a különleges esetekben, amikor szükséges lenne, hogy egy egész csoport (pl. szeminárium) hallgatósága részt vegyen az oktató vizsgálatában, elkerülhetetlen a következők biztosítása. A hallgatók számára azt a tényt, hogy a kutatásban való részvétel az óra teljesítésének feltétele, már a kurzusfelvételkor egyértelművé kell tenni, és biztosítani kell annak a lehetőségét, hogy a hallgató szabadon válasszon számára megfelelő másik kurzust, ahol ez a feltétel nem áll fenn. A hallgató nem szenvedhet el hátrányt (pl. a tárgy elvégzésének lehetőségét illetően) azért, mert a részvételhez nem járul hozzá. A részvételhez való hozzájárulás ilyen esetekben is önkéntes és befolyástól mentes kell, hogy legyen. A hallgatót a kurzus előtt teljeskörűen tájékoztatni kell, a beleegyezését pedig dokumentálni az ide vonatkozó szabályok értelmében. Ezek a feltételek a gyakorlatban általában nem teljesíthetők kimerítően, így ilyen jellegű vizsgálatok tervezésekor különös körültekintésre intjük a kérelmező kutatót, illetve javasoljuk a kutatási terv átalakítását.